

ILMASE-hankkeen työpajoissa keskusteltiin maaseudun ilmastoratkaisuista

Mistä kannattavuutta kestävästi?

Juva 16.4.2012

Kasvihuonekaasupäästöjen hillintä käytännössä

KRISTIINA REGINA, MTT

Miten säästää maatilan energialaskussa

JKUKKA SAIRANEN, PRO AGRIA ETELÄ-SAVO

Ratkaisuna luomun lisääminen? KAUKO KOIKKALAINEN, MTT

Kannattavuutta paikallisesti – Itä-Suomen valttikortit

JOUNI PAUNONEN, MAATALOUSYRITTÄJÄ

Maatalaston biokaasuratkaisut SARI LUOSTARINEN, MTT

Vierailu Juvan Bioson Oy:n biokaasulaitokselle

Keskustelua: Mistä kannattavuutta kestävästi Itä-Suomeen: ratkaisuna luomu, bioenergia, energian säästö vai jotain muuta?

Tulevaisuutta tilalle Hyvinkää 18.4.2012

Ohran lajikkeiston sääherkkyyys KAIJA HAKALA, MTT

Syysrypin viljely ANTTI TUULOS, HELSINGIN YLIOPISTO

Ravinnetaseet ja hiilijalanjälki tehokkaassa viljelyssä

JUHA SALOPELTO, HANKKIJA-MAATALOUS OY

Maatalouspolitiikka ja tilan talous ilmastonäkökulmasta

HEIKKI LEHTONEN, MTT

Uusista viljelykasveista joustoa ja muutosvoimaa

MARJO KESKITALO, MTT

Tulevaisuuden uhat ja mahdollisuudet: käytännön viljelykokemuksia KALLEPEKKA TOIVONEN, MAATALOUSYRITTÄJÄ

Keskustelua: Viljelyvarmuutta ja uskaliaisuutta: mitkä ovat parhaat vaihtoehdot?

Satovarmuutta muuttuviin ilmasto-oloihin Kaarina 1.11.2012

Yleistyvät ääri-ilmiöt – vaikutukset maaseudulle

ESKO KUUSISTO, SYKE

Sadanta lisääntyy ja eroosion riski kasvaat: varautumiskeinoja ja kokemuksia tiloilta

JANNE HEIKKINEN, TEHO PLUS -HANKE

Satovarmuutta seosviljelyllä?

SARI HIMANEN & HANNA MÄKINEN, MTT

Kestävä ravinnetalous PENTTI SEURI, MTT

Kasvintuhoojat muuttuvassa ilmastossa

PÄIVI PARIKKA & SAILA KARHU, MTT

Keskustelua: Viljelyolot muutoksessa: mistä satovarmuutta?

Maa- ja metsätalousyrittäjät tavoitetulvassa – tulevaisuuden muutokset ja mahdollisuudet Jyväskylä 6.11.2012

Ilmasto- ja energiapolitiikka maataloudessa: vaikutukset tilan toimintaan PASI RIKKONEN, MTT

Monimuotoisuus – suojaeino muuttuvissa olosuhteissa HELENA KAHILUOTO, MTT

Ilmastonmuutos ja metsät: sopeutumista ja hillintää

ELINA VAAVUORI, METLA

Ravinteiden kierrätyks: ympäristöhyötyjä ja kannattavuutta

TONI HAAPAKOSKI, MAATILAYRITTÄJÄ

Valkuaisomavaraisuutta palkokasvien viljelyllä ARJA NYKÄNEN, MTT

Keskustelua: Keinoja maaseutuelinkeinojen menestymisen turvaamiseksi muutoksessa

Kuinka ilmastonmuutos vaikuttaa Lapin maaseutuelinkeinoihin?

Rovaniemi 8.11.2012

Lapin maaseudun tulevaisuus

PAAVO VÄYRYNEN

Ilmastonmuutoksen vaikutukset matkailuun ja muutoksiin sopeutuminen HANNU I. HEIKKINEN, OULUN YLIOPISTO

Ilmastonmuutoksen vaikutukset pohjoisen maaseutuelinkeinoihin MINNA TURUNEN, LAPIN YLIOPISTO

Monivuotisten kasvien sopeutuminen ilmastonmuutokseen ANTTI HANNUKKALA, MTT

Pölytyksen onnistuminen muuttuvassa ilmastossa REIMA LEINONEN, KAINUUN ELY-KESKUS

Keskustelua: Pohjoisten maaseutuelinkeinojen sopeutuminen ilmastonmuutokseen

Ratkaisuja rehuntuotannon kannattavuteen ja kestävyyteen muuttuvassa ilmastossa Nivala 20.3.2013

Avaus ja alueen tilannekatsaus HANNU TÖLLI, MAASEUTUJOHTAJA, NIVALAN KAUPUNKI, NELIAPILA-MAASEUTUHALLINTO

Kestävä maidontuotanto ERKKI JOKI-TOKOLA, MTT

Kotimaiset valkuaiskasvit lypsylehmien rehuna KAISA KUOPPALA, MTT

Palkokasvien viljely ja viljelytekniologia TIMO LÖTJÖNEN, MTT

Viljelykasvien monipuolistamiseen saatavilla olevat valkuaiskasvien siemenet MIKKO LÖYTÖNOJA, HANKKIJA-MAATALOUS OY

Maidontuotannon kannattavuus –näkökulmia rehuntuotantoon TIMO SIPILÄINEN, HELSINGIN YLIOPISTO

Kokemuksia valkuaiskasvien tuotannosta HANNU KONTIO, KONTION LUOMUTILA, YLIVIESKA

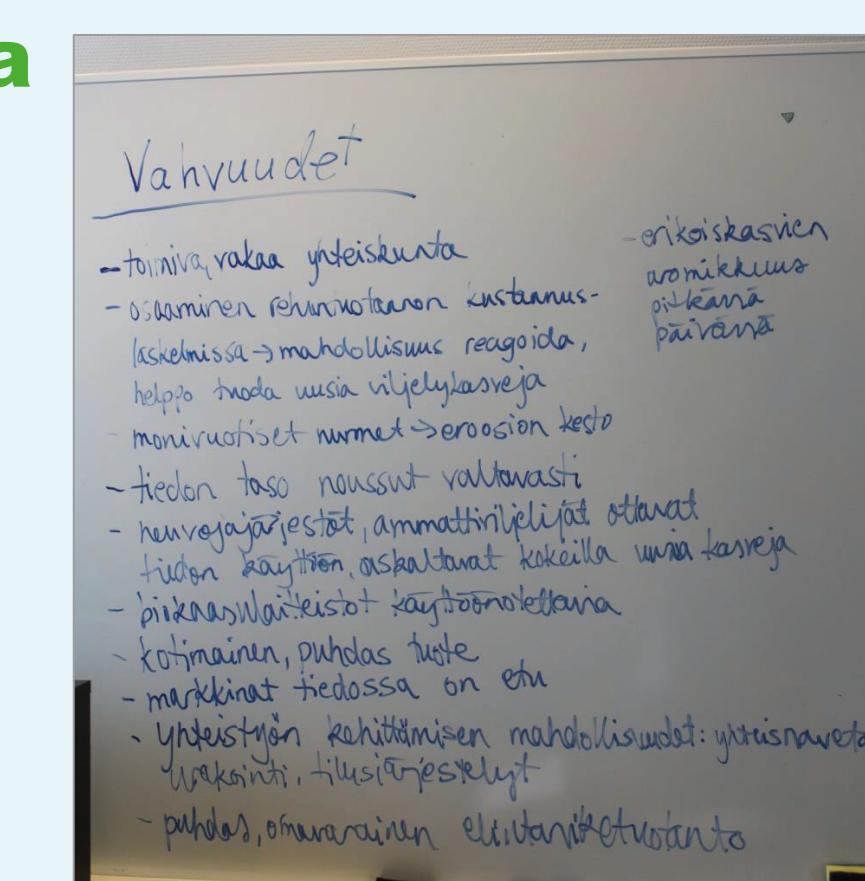
Maitotilojen energiasuunnitelmailla kustannusjahtiin HANNU KOKKONIEMI, PROAGRIA OULU

Ajankohtaista järjestörintamalta

EERO ISOMAA, MTK:N MAITOVALIOKUNTA

Keskustelua:

Ratkaisuja kannattavuteen ja kestävyyteen

Työpajakeskustelujen antia.

Lannan ravinteet käyttöön – hyötyjä tilan taloudelle ja ympäristönsuojelulle Ylistaro 21.3.2013

Avaus ja alueen tilannekatsaus

MATTI PUNKARI, SEEK-MAASEUTUPALVELUT

Tuottajan näkemys nykytilanteesta, haasteista ja tulevaisuudesta JARI MARTTILA, MTK-YLISTARO

Tehokas lantalogistiikka SAKARI ALASUUTARI, TYÖTEHOSEURA

Lannan typpi tehokkaasti käyttöön PETRI KAPUINEN, MTT

Biokaasun kannattavuuslaskuri HEIDI RINTAMÄKI, MTT

Kokemuksia orgaanisten lannoitteiden käytöstä Etelä-Pohjanmaalla MERJA HÖGNÄSBACKA, MTT

Keskustelua: Ravinteet kiertoon ja talteen: haasteet ja mahdollisuudet

Tutustu työpajojen materiaaleihin ja muihin hankkeen tuotoksiin sivustolla: www.ilmase.fi

Kuvat: Karoliina Rimhanen

ILMASE-hankkeen työpajoissa keskusteltiin maaseudun ilmastoratkaisuista

Millä eväillä tuleviin satokausiin – Ravinteet talteen ja taudit kuriin Kotka 27.3.2013

Maanviljely, Itämeri ja ilmasto
KIMMO TIILIKAINEN, KANSANEDUSTAJA

Maan rakenne ja muokkaus:

vinkkejä selviämiseen roudattomuuden ja märkyyden kanssa

MARKKU PUUSTINEN, SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

Ravinnehuuhtoumat ja niiden ehkäiseminen

HELINÄ HARTIKAINEN, HELSINGIN YLIOPISTO

Viljakasvien kasvitaudit ja niiden torjuminen sekä roudattomien talvien vaikutus kasvitauteihin MARJA JALLI, MTT

Maanviljelijän käytännön toimet ilmastonmuutokseen

varautumiseksi – kokemuksia Tyynelän tilalta

JUUSO JOONA, MAANVILJELIJÄ, AGRONOMI, TYYNELÄN TILA, JOUTSEN

Kaakkos-Suomen tilaseuranta mädätysjäännöksen käytöstä

pelloilla (Levilogi-hanke) TIINA TONTTI, MTT

Peltonen-hanke tarjoaa välineitä kasvinviljelyn kehittämiseen

Kaakkos-Suomessa SAMPO JÄRNEFELT, PROAGRIA ETELÄ-SUOMI

Ravi-hanke laittaa ravinteet kiertoon ja vesistöt kuntoon

NETTA JUNNOLA, PROAGRIA ETELÄ-SUOMI

Keskustelua: Millä eväillä tuleviin satokausiin?

Seosviljellyllä satoa ja viljely-varmuutta nyt ja tulevaisuudessa
Huittinen 25.11.2013

Avaus JUHA KORKEAOJA, PROAGRIA KESKUSTEN LITON HALLITUksen PUHEENJOHTAJA, MAANVILJELIJÄ

Sekaviljellyllä riskinsietoa tulevaisuuden

ilmastoon? SARI HIMANEN, MTT

Miten monipuolisutta nurmiseoksiin? – lajen ja lajikkeiden yhteensopivuus JARKKO STORBERG, PROAGRIA LÄNSI-SUOMI

Sekaviljely maan kasvukunnon ja kasvutekijöiden käytön parantajana HANNU KÄNKÄNEN, MTT

Seosviljelyä käytännössä – kokemuksia Väljän tilalta laji- ja lajikeseksistä MARKO VÄLJÄ, KAUHAJOKI

Nurmiseoskokeet K-maatalouden koetilalla

MILLA VÄLISALO JA ARJA RÖNKÖ, HAUHO

Mistä siementää seoksii? ELISA PELOMÄKI JA KALLE PERTOLA, TILASIEMEN

Mistä ostaja seokselle? Lajike- ja lajiseosten soveltuvuus teollisuudelle SARI HIMANEN, MTT

Keskustelua: Seosviljelyn mahdollisuuksia ja haasteita, millaisia seoksia Suomeen kaivataan?

Yhteenvetö PEKKA PIHAMAA, MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Myrskyt ja muuttuva politiikka – miten varautua tulevaisuuden riskeihin maatilalla?
Kiuruvesi 27.11.2013

Myrskyt Savossa 2010. Miten yllättävistä tilanteista selvittiin? Miten maatilalla kannattaa varautua poikkeustilanteisiin?

TOMMI ANTIAKAINEN, PALOMESTARI, KIURUVESI

Ilmastonmuutos ja nurmituotanto – miten varautua riskeihin?

PERTTU VIRKAJÄRVÄ, MTT

Nitraattiasetuksen päivitys – miten selvität määräysten kanssa?

TAPIO SALO, MTT

Kestävyttä epävarmuuteen ja muutokseen KAROLINA RIMHANEN, MTT

ItäMaito – tuotantoneuvuja esittäytyy

LAURA PARMAINEN, OSUUSKUNTA ITÄMAITO

Satovakuutukset – mihin niistä on? SAMI MYYRÄ, MTT

Maanviljelijän pärjääminen tulevaisuuden toimintaympäristössä ja ilmastopolitiikan päätöksenteossa HEIDI RINTAMÄKI, MTT

Maatilan varautuminen tietoliikenteen poikkeustilanteisiin ja ajankohtaiskuulumisia MTK:sta TUOMO TIKKANEN, MTK KIURUVESI

Osaaminen korostuu haasteissa MIKA REPO, PROAGRIA POHJOIS-SAVO

Keskustelua: Tulevaisuusriskeihin varautuminen maatilalla – mihin näkökohtiin kannattaa kiinnittää huomiota

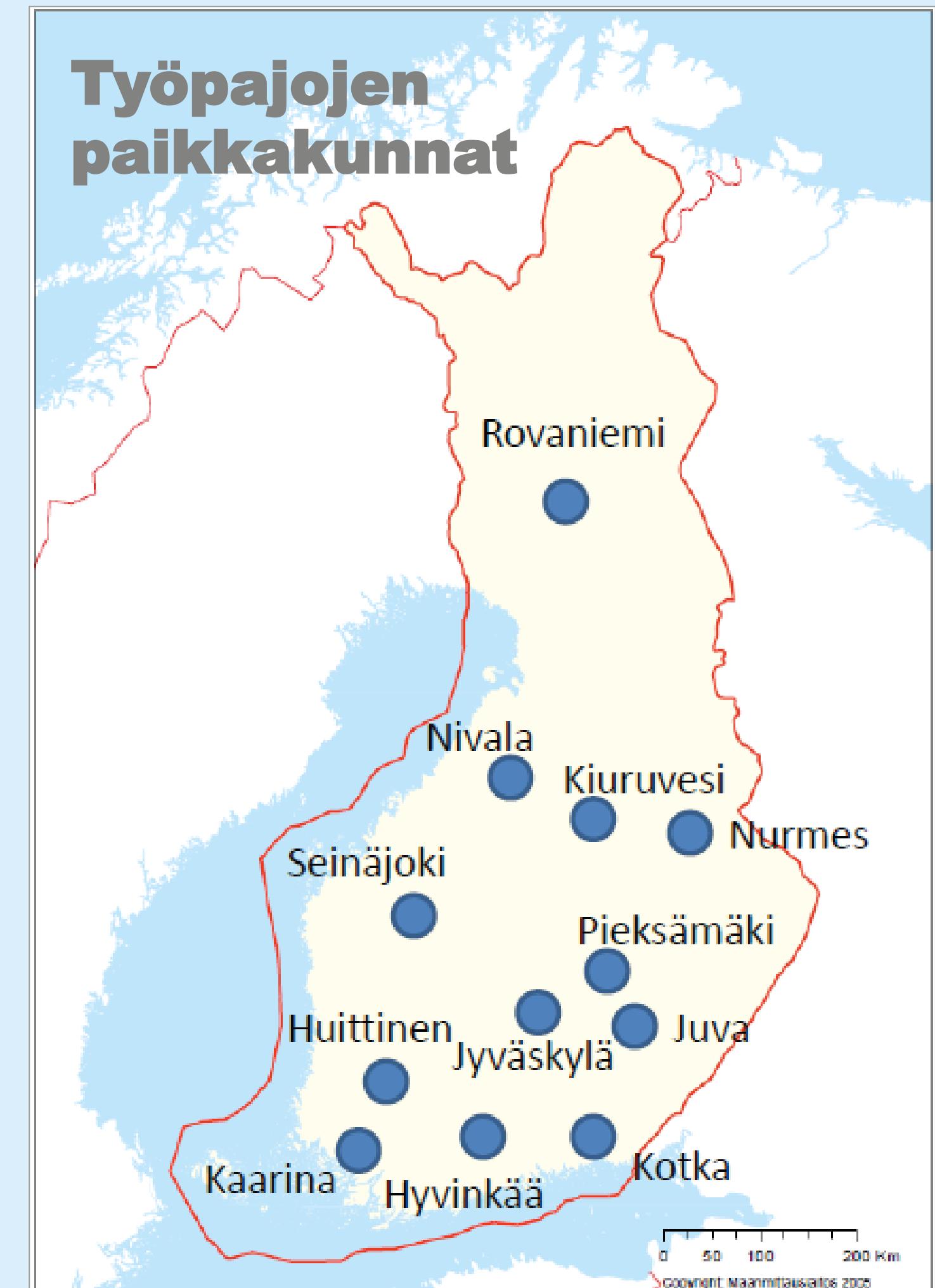
Tutustu työpajojen materiaaleihin ja muihin hankkeen tuotoksiin sivustolla: www.ilmase.fi

Ilmase-hanke Farmarnäyttelyssä 2013.

Työpajakeskustelujen purkua. Kirjureina Riitta ja Hanna.

Kohti energiaomavaraisista maatilaista – edullisia ratkaisuja uusiutuvista energianlähteistä
Nurmeksen 28.11.2013

PIKESin tarjoama tuki Pielisen Karjalan uusiuutuvan energian edistämistöölle

HEIDI TANSKANEN & JOUKO PARVIAINEN, PIELISEN KARJALAN KEHITTÄMISKESKUS PIKES

Maaseudun energiapotentiaalit

PEKKA PEURA, VAASAN ENERGIAINSTITUUTTI

Oman tilan energiankulutus – mistä se muodostuu

HANNU MIKKOLA, HELSINGIN YLIOPISTO

Maatilataslon biokaasuratkaisut – esimerkkinä MTT:n biokaasulaitos

Maaningalla

VILLE PYYKKÖNEN, MTT

Maatilan kiinteät biopolttotoaineet

ESA KINNUNEN, BIOMAS -BIOENERGIAA

MAASEUDULLE HANKE, SUOMEN METSÄKESKUS

Pellettilämmitys JOUKO PARVIAINEN,

PIELISEN KARJALAN KEHITTÄMISKESKUS PIKES

Kokemuksia maatilan pellettilämmittämisestä: Saunala, Valtimo

HEIDI TANSKANEN, PIELISEN KARJALAN KEHITTÄMISKESKUS PIKES

Esimerkkejä aurinkoenergian ja tuulivoiman hyödyntämisestä

maatiloilla MATTI ARFFMAN, ENVITECPOLIS OY

Keskustelua: Energiaomavaraisuden haasteet ja mahdollisuudet

Tutustumisen Kuittilan tilan CHP-laitokseen ja energiaoma-

varaiseen maatilaan JOUNI JA EINI KORHONEN, NURMES

Hiiilitase, typpitase ja energiatase – Miten hallita niitä maatilalla ilmastoviisaasti ja kustannustehokkaasti?
Pieksämäki 14.1.2014

Avaus: Suomen selviytymistie ja maaseutu

SEppo KÄÄRIÄINEN, KANSANEDUSTAJA

Ilmastonmuutos ja maataloutemme nykytila ja muutos

SIRPA KURPPA, MTT

Ravinteet, hiilen ja energian kierro ja maatilan tehokas toiminta

MIIA KUISMA, MTT

Typen kierro ja palkokasvit ilmastoystävällisinä ruoan, rehun,

Iannoituksen ja energian tuottajina

ARJA NYKÄNEN, PROAGRIA ETELÄ-SAVO

Maatilan energiatase ja sen laskentaesimerkki

MAARIT KARI, PROAGRIA KESKUSTEN LIITTO

Luomutootteiden ilmastovaikutukset MERJA SAARINEN, MTT

Ilmastonmuutoksen etenemisen eri skenaariot ja satojen kehitys

TARU PALOSUO, MTT

Hiiltä peltoon ja pello kasvukuntaan – Kuinka nopeasti pellon

hiilimääriä voi lisätä? Kokemuksia omalta tilalta

TOomas MATTILA, MAANVILJELIJÄ, TKT, KILPIÄN TILA, PUSULA

MTK ja ilmastoviisas maatalous VESA KALLIO, MTK ETELÄ-SAVO

Keskustelua: Millainen on ilmastoviisas maatila ja millaisilla

askelilla sitä kohti?

Kuvat: Karoliina Rimhanen ja Maria Hyvönen